

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası

FİNANSAL EĞİTİM VE FİNANSAL FARKINDALIK:

ZORLUKLAR, FIRSATLAR VE STRATEJİLER

Durmuş YILMAZ

Başkan

Mart 2011

İstanbul

Sayın Bakanım, Saygıdeğer Katılımcılar, Değerli Konuklar ve Medya Mensupları,

Finansal eğitim ve finansal farkındalık konularını ele alan konferansımıza hoş geldiniz. Bildiğiniz gibi, bu kavramlar son dönemde hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkelerde giderek ön plana çıkmaktadır. Konuşmamda kısa bir kavramsal girişten sonra ülkemizde finansal eğitim konusu ve Bankamız tarafından yapılan çalışmalar hakkında bilgi vereceğim.

Değerli Katılımcılar,

Finansal eğitim, aslında her dönemde bireylerin bütçelerini idare etmeleri, gelir ve giderlerini düzenlemeleri, yatırımlarını ve tasarruflarını etkin bir şekilde yönetmeleri ve olası zararlardan korunmaları bakımından önemli bir kavram olmuştur. Günümüzde ise finansal ürünlerin çeşitliliğinin ve karmaşıklığının artması ile birlikte, bu konunun gerek bireyler gerek finans sistemi açısından öneminin arttığını görüyoruz. 1980'li yılların başından itibaren küreselleşme, ekonomilerde liberalizasyon eğilimi, finansal sektöre getirilen kısıtlayıcı düzenlemelerin gevşetilmesi ve uluslar arası sermaye akımların serbest bırakılması gibi etkenlerin bir sonucu olarak başta gelişmekte olan ülkeler olmak üzere birçok ülkede, daha fazla bireyin, finansal piyasalarda yatırımcı olarak yerini aldığına şahit olmaktayız. Bu çerçevede sermaye piyasası araçları konusunda tecrübesi fazla olmayan bireyler için, finansal risklerin asgari düzeye indirilmesi açısından finansal eğitim daha büyük önem arz etmektedir.

Finansal farkındalık, kişilerin finansal risklere ilişkin bilgilerini ve bilinç düzeylerini artırarak karar alma süreçlerinde daha rasyonel davranmalarını destekleyen bir unsurdur. Bireylerin finansal eğitim düzeyinin artması ise finansal piyasaların daha etkin çalışmasına, finansal istikrarın gelişmesine ve sonuç olarak tüm ekonomide verimliliğin artarak toplumsal refahın yükselmesine katkıda bulunacaktır. Dolayısıyla, finansal eğitim sadece bireyler için değil, aynı zamanda finansal sistemin derinleşmesi ve piyasaların etkinliğinin artması açısından da önem taşımaktadır. Bireylerin finansal okur-yazarlıklarının artmasına paralel olarak finansal kuruluşlardan talep edecekleri bilgi düzeyinin ve çeşitliğinin yükselmesi, finansal piyasaların daha şeffaf olmasını sağlayacaktır. Öte yandan, tüketicilerin kendi ihtiyaçlarına uygun ürün

ve hizmetler talep etmeleri, finansal piyasalarda yaratıcı, yenilikçi ve rekabetçi finansal ürün ve hizmetlerin geliştirilmesine imkân verecektir. Ayrıca, finansal eğitim, bireylerin tasarruf eğiliminin artmasına yol açarak daha etkin sosyal güvenlik sisteminin oluşmasını sağlayacaktır. Yüksek tasarruf oranları yatırım ve büyüme üzerinde de olumlu etki yaratacak ve genel olarak ekonomik gelişim ve finansal istikrara katkıda bulunacaktır.

Bu noktada özellikle vurgulamak istediğim bir husus finansal eğitimin soyut bir kavram olmadığıdır. Nitekim finansal eğitim ile finansal istikrar arasındaki yakın ilişkiyi, yaşanan son küresel krizde hep beraber gördük. Bu krizin yarattığı bilinçlenmenin bir fırsat olarak değerlendirilerek finansal eğitimin ön plana çıkarılmasının, hem politika yapıcılar hem de bireyler ve finansal piyasalar için faydalı olacağı düşüncesindeyim.

Saygıdeğer Konuklar,

Ülkemizde finansal eğitim konusunda pek çok kurum, sorumlulukları ve görevleri gereği konu üzerinde çeşitli platformlarda çalışmalar yapmaktadır. Finansal eğitim programlarından beklenen faydanın elde edilmesi için bireylerin hayatlarının farklı dönemlerinde oluşabilecek finansal eğitim ihtiyaçlarının doğru şekilde belirlenmesi gerekmektedir. Finansal eğitim programlarının bu ihtiyaçları giderecek şekilde tasarlanması, eğitim programlarının etkilerinin değerlendirilerek sonuçlara göre yeniden şekillendirilmesi önemli taşımaktadır.

Finansal istikrar ile finansal eğitim arasında az önce bahsettiğim ilişki nedeniyle, diğer merkez bankaları gibi Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası da finansal eğitim konusuna özel bir önem vermektedir. Bildiğiniz gibi, Kuruluş Kanunumuzda Bankamızın temel amacı fiyat istikrarını sağlamak olarak belirlenmiş, finansal sistemde istikrarı sağlayıcı tedbirler almak ise temel görevler arasında belirtilmiştir. Bu çerçevede Bankamız, finansal eğitime finansal istikrar açısından bakmaktadır. Yılda iki kez yayımladığımız Finansal İstikrar Raporu ve kamuoyuna açıkladığımız diğer çalışmalarımız ve duyurularımızla, hanehalkının taşıdığı finansal risklerin farkında olması açısından bir bilinç düzeyi oluşturmaya çalışmaktayız.

Öte yandan, uluslararası alanda da son dönemde konuyla ilgili çalışmalarımıza hız verdik. Finansal eğitim konusunda öncü kuruluşlardan biri olan Ekonomik Kalkınma

ve İşbirliği Örgütü (OECD) nezdinde kurulan Finansal Eğitime Yönelik Uluslararası İşbirliği (International Network on Financial Education, INFE) üyesi olan Bankamız, bu platform kapsamında 2009 yılında kurulan Finansal Eğitim Ulusal Stratejisi (National Strategy on Financial Education) altgrubunun 15 üyesinden biri olmuştur. Benzer şekilde Bankamız, yine bu platformda 2011 yılı Şubat ayında kurulan Finansal Erişim (Financial Inclusion) altgrubu çalışmalarına dâhil olunması ve yine OECD nezdinde kurulan Tüketici Hakları Çalışma Grubu (Task Force on Financial Consumer Protection) üyeliği için girişimde bulunmuştur.

Bankamız finansal erişim konusunda uluslararası alanda yapılan çalışmalara da özellikle veri toplama ve anket çalışmaları yoluyla katkıda bulunmaktadır. Bu kapsamda Dünya Bankası ile ortak yürütülen Düşük Gelir Gruplarına Yardım Amaçlı Danışma Kurulu (Consultative Group to Assist the Poor, CGAP) çalışmaları desteklenmektedir. Ayrıca Merkez Bankası, G-20 tarafından finansal erişim konusunda bilgi paylaşımını ve işbirliğini artırmak amacıyla başlatılan Finansal Erişim için Küresel İşbirliği (Global Partnership for Financial Inclusion – GPFI) çalışmalarına da ilgili diğer kamu kuruluşlarıyla birlikte katılmaktadır.

Öte yandan, halen basım aşamasında olan, ancak bugün genel ağ sitemizde ve Konferans CD'sinde sizlerle paylaştığımız “Dünyada ve Türkiye’de Finansal Hizmetlere Erişim ve Finansal Eğitim” başlıklı kitapçığımızın da bu konudaki önemli kaynak çalışmalardan biri olacağını düşünüyorum.

Saygıdeğer Misafirler,

Konuşmamın son bölümünde, Konferansımızın yapısı çerçevesinde finansal eğitime ilişkin birkaç noktaya değinmek istiyorum.

Konferansın ilk oturumunda finansal eğitim ve finansal istikrar arasındaki ilişkiyi ve bu konunun finansal sistemin işleyişine katkılarını inceleyecek, yaşanan son küresel krizin finansal eğitim ve finansal farkındalık üzerindeki etkilerini irdeleyeceğiz. Her ülkenin, kendi finansal eğitim stratejisini ve programlarını oluşturması için diğer ülkelerin tecrübelerinden faydalanmasının önemi göz önüne alındığında, dünyada gerçekleştirilen finansal eğitim çalışmalarını ve ülke örneklerini tartışacağımız ikinci oturumun, ülkemiz için çok faydalı çıkarımlarda bulunmamıza yardımcı olacağı kanaatindeyim. Üçüncü oturumda finansal eğitime ilişkin ulusal stratejilerinin

tasarımında önemli mesafe kat etmiş çeşitli ülkelerin bu süreçte izledikleri yöntemleri, karşılaştıkları zorlukları, çözüm önerilerini ve elde edilen sonuçları dinleyeceğiz. Konferansımızın ikinci gününde Türkiye’de finansal eğitim konusundaki mevcut çalışmalar ile paydaşların rolü ve sorumlulukları üzerinde duracağız. Bu noktada, kurumlar arasında işbirliğinin önemi, özellikle ulusal strateji oluşturma yolundaki adımlarımızda rehber niteliğinde olacaktır. Finansal eğitim konusunda stratejilerin oluşturulması kadar, eğitim programlarının uygulanması da büyük önem taşımaktadır. Bu konu, konferansımızın altıncı ve son oturumunda derinlemesine tartışılacaktır.

TCMB olarak, taşıdığı kavramsal anlamın çok ötesinde bir öneme sahip olan finansal eğitim konusunda diğer ulusal ve uluslararası kurum ve kuruluşlarla işbirliği içinde çalışmalar yapmanın öneminin bilinciyle, Sermaye Piyasası Kurulunun da değerli katkılarıyla hazırlanan bu Konferansın bu alanda önemli bir adım olacağı kanaatindeyiz.

Konuşmama son verirken, konferansın hepimiz için verimli geçmesini diliyorum, emeği geçen herkese teşekkürlerimi sunuyorum.